

до розв'язання питань виконавської самопідготовки сприяє саморозвитку особистості музиканта, реалізації його мистецького і педагогічного потенціалу. Саме за таких обставин у студентів формуються певні технічні установки з наступним набуттям стійких технічних навичок, а також паралельно збагачується «словник» словесних образних визначень, які дозволяють майбутнім викладачам мистецьких шкіл переконливо пояснювати, корегувати виконавський процес та навчати учнів раціональній самопідготовці.

Список використаних джерел

1. Освітньо-професійна програма Музичне мистецтво першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 025 Музичне мистецтво напряму знань 02 Культура і мистецтво [зі змінами] : затв. наказом ректора №51 від 30 червня 2022 р. *Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка*: веб-сайт. URL: <http://chnpu.edu.ua/faculties/primaryeducation-faculty/124-fakultet-doshkilnoji-pochatkovoji-osviti-ta-mistetstv/465-osvitni-programi-fakultetu-doshkilnoji-pochatkovoji-osviti-i-mistetstv>

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ПІАНІСТА-ВІКЛАДАЧА МИСТЕЦЬКОЇ ШКОЛИ У КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКОМУ КЛАСІ

Юлія Грицун, кандидат мистецтвознавства, член Національної спілки композиторів України, доцент кафедри мистецьких дисциплін

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Україна)

FORMATION OF THE CREATIVE POTENTIAL OF THE FUTURE PIANIST-TEACHER OF THE ART SCHOOL IN THE CONCERTMASTER CLASS

Yuliia Grytsun, PhD in Art Studies, member of the National All-Ukrainian Music Union, associate professor of the department of Art disciplines of the T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (Ukraine)

Анотація. У роботі зазначені головні аспекти роботи майбутнього викладача мистецької школи у концертмейстерському класі, база його теоретичної та практичної підготовки. Зосереджено увагу на навчальних дисциплінах, які сприяють розвитку творчого потенціалу піаніста-концертмейстера.

Ключові слова: викладач мистецької школи, піаніст, концертмейстер, музика, творчість, професійна майстерність.

Abstract. In this work are indicated the main aspects of the work of the future teacher of art school in the concertmaster class, the basis of his theoretical and practical training. Attention is focused on creative disciplines that contribute to the development of the creative potential of a pianist-concertmaster.

Key words: art school teacher, pianist, concertmaster, music, creation, professional skill.

Однією із найважливіших складових фахової підготовки майбутнього викладача мистецької школи є розвиток його концертмейстерських умінь і навичок. Насамперед, це пов'язано із тим, що музично-педагогічна діяльність піаніста у значній мірі зводиться до широкого спектру практики концертмейстерського та акомпаніаторського вимірів його професії [2]. Концертмейстер-піаніст працює в загальноосвітніх та мистецьких школах, в музичних та педагогічних коледжах, вищих мистецьких закладах освіти. Також його діяльність є широко затребуваною в хорових, інструментальних, хореографічних колективах.

Витоки концертмейстерства беруть свій початок в епоху Ренесансу, хоча акомпанемент з'явився навіть раніше, аніж сольна клавирна музика. Вперше про ансамблеве виконавство згадується у трактаті Ф. Куперена «Мистецтво гри на клавесині» від 1717 р., а у 1762 році у своїй теоретичній праці «Досвід викладання вірного способу гри на клавикорді» увагу мистецтву концертмейстера приділяє Ф.-Е. Бах. Трохи пізніше з'являються праці Ж.-Ф. Рамо та Й. Маттезона, що також є цінними методичними вказівками для концертмейстера.

Незважаючи на складну творчу роботу концертмейстера, до другої половини ХІХ століття вона не розглядалася як самостійна робота піаніста. Лише з 60-х рр. вона починає відокремлюватися завдяки спеціальним класам. Під керівництвом їх фундатора

А.Г. Рубінштейна піаністи навчались читати з аркуша, транспонувати та грати в ансамблі.

У ХХ столітті написано багато праць, які присвячено теорії майстерності концертмейстера та аналізу різних аспектів його практичного досвіду. Перший в Україні підручник для піаністів-концертмейстерів, в якому розкриваються основи майстерності виконання акомпанементу, написано у 2001 році у Львові професоркою Т.О. Молчановою [4].

У чому ж полягає майстерність концертмейстера-піаніста? Що мають засвоїти в концертмейстерському класі закладу вищої освіти майбутні викладачі мистецьких шкіл?

Професійна майстерність концертмейстера включає виконавські, педагогічні та психологічні аспекти, що базуються на теорії і практиці їх професійного розвитку. Окрім технічно доведеної гри на музичному інструменті та знання закономірностей виконавської інтерпретації вона також вимагає багатосторонніх знань з теорії музики, гармонії, поліфонії, аналізу музичних форм, історії музичних стилів, педагогіки.

У професійному становленні концертмейстера провідне значення приділяється саме творчому аспекту. Творчість – це «діяльність людини, що спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей» [1]. Вона поглиблює внутрішній світ музиканта, занурює його у творчий пошук, надає змогу переосмислити художній задум композитора та інтерпретувати його по-новому.

Крім історико-теоретичних дисциплін, у розвитку фахового потенціалу майбутнього піаніста-викладача мистецької школи особливе місце займають вузькоспеціалізовані освітні компоненти. Насамперед, це «Підбір акомпанементу», «Виконавська інтерпретація та імпровізація», «Інструментування та аранжування музичних творів». У процесі їх опанування студент-піаніст навчається підбирати на слух, варіювати мелодію, гармонізувати акомпанемент відповідно жанру та характеру твору. Завдяки дисципліні «Виконавська інтерпретація та імпровізація» студент більш вільно відчуватиме інструмент, імпровізуватиме програти чи вступ твору на основі запропонованої теми, або взагалі створюватиме варіації.

Концертмейстерська майстерність включає в себе вільне транспонування та читання з аркуша. Читання нот потрібно не лише для вивчення твору із солістом або виступу на сцені без репетицій: у такий спосіб можна ознайомитися зі значною кількістю музичної літератури без її попереднього розбору і розучування.

Транспонування є обов'язковим для акомпанування вокалістам у випадку хвороби співака або якщо тональність незручна у зв'язку зі змінами у його співацьких можливостях. Саме тому концертмейстер вокального класу має вміти транспонувати твори в діапазоні секунди-терції. При акомпануванні солісту-інструменталісту також вкрай потрібні ці навички: якщо піаніст акомпанує транспонуючому інструменту – кларнету, саксофону, трубі, валторні, – то під час репетиції часто бувають випадки, коли потрібно проілюструвати на фортепіано партію соліста. Концертмейстер транспонує його партію на той інтервал, залежно в якому строї грає інструмент.

Знання принципів інструментування та аранжування знадобляться і в ансамблевій грі. Часто трапляються випадки, коли для певного складу інструментів немає адаптування того чи іншого музичного твору. В такому разі відповідальність за аранжування, частіше за все, несе концертмейстер.

Піаніст-концертмейстер повинен уміти працювати із солістами-вокалістами та солістами-інструменталістами. Крім вищезазначених, до переліку навчальних дисциплін обов'язково варто ввести «Інструментознавство», яке надає вичерпні знання щодо музичних інструментів та співацьких голосів. На заняттях розглядаються їх діапазон, регістри, виконавські можливості, стрій (для духових музичних інструментів). Концертмейстер має знати темброві ознаки струнних, духових, народних музичних інструментів, а також орієнтуватися в особливостях чоловічих, жіночих та дитячих голосів.

У підтвердження, роботу концертмейстера з вокалістом детально описує А. Кретов у науковій праці «Феномен піаніста-концертмейстера в соціокультурному просторі: діалог

історії й сучасності»: «...самостійно його розспівувати, відчувати його суто професійні проблеми (знати властивості резонаторів, гігієни голосового апарату та ін.), пояснити їх словесно чи вокально, <...>, працювати над дикцією та артикуляцією» [3, с. 61]. Завдяки солісту та концертмейстеру народжується творча робота, в якій обоє виконавців грають однаково головну роль незалежно від того, хто яку виконує партію, саме «під час музикування народжується спільний для соліста й концертмейстера виконавський план: побудова гармонійного цілісного образу музичного твору» [3, с. 60].

Варто зауважити, що на концертмейстерові лежить повна відповідальність за спільне виконання музичного твору. Окрім партії супроводу він має контролювати партію соліста і завжди бути готовим «підхопити» його, довести до кінця. Часто це трапляється внаслідок хвилювання, коли соліст (особливо малодосвідчений учень мистецької школи) може раптово «вилетіти» з тексту, почати грати іншу цифру або співати інший куплет. Взагалі, кожна інтерпретація на сцені є новою: іноді можуть з'явитися нова динаміка і зміни в темпах, раптові *ritenuto* або *accelerando* в партії соліста, а концертмейстер до всього має бути готовим.

Слід зазначити і щодо виховної ролі у багатофункціональній роботі концертмейстера. Як зазначає Д. Грінченко у статті «Історія виникнення та становлення професії піаніст-концертмейстер»: «Діяльність концертмейстера займає важливе місце в системі естетичного виховання особистості. Вона сприяє формуванню у слухачів різноманітних естетичних утворень: смаку, культури, сприйняття, відчуття, тощо» [2, с. 283]. На нашу думку, саме цей компонент є визначальним у майбутній професійній реалізації студентів-піаністів у мистецьких школах.

Список використаних джерел

1. Академічний тлумачний словник. URL.: <http://sum.in.ua/s/tvorchistj>. (дата звернення 20.07.2022)
2. Грінченко Т. Історія виникнення та становлення професії піаніст-концертмейстер. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2017. Вип. 49. С. 280-284.
3. Кретов А. Феномен піаніста-концертмейстера в соціокультурному просторі: діалог історії й сучасності. *Культурологічна думка*. 2017. №12. С. 56-63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kultdum_2017_12_6 (дата звернення 20.07.2022).
4. Молчанова Т.О. Мистецтво піаніста-концертмейстера: навч. посіб. Львів: ДМА, 2001. 215 с.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА В ПІДГОТОВЦІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Марина Давидюк, кандидат педагогічних наук, доцент

Еліза Горкушова, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

METHODOLOGICAL ASPECTS OF USING ELEMENTS OF THEATER ART IN THE PREPARATION OF SENIOR PRESCHOOL STUDENTS FOR EDUCATION AT SCHOOL

Maryna Davydiuk, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Eliza Horkushova, bachelor's student (master's student)

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті, відповідно до дидактичного принципу наступності, розкриваються методичні прийоми роботи з театральним та драматичним матеріалом, що можуть бути використані для навчання, виховання та розвитку старших дошкільників при переході до шкільної ланки освіти.

Ключові слова: театральне мистецтво, дошкільник, наступність, комунікативні навички, емоційний розвиток, творчість.